

Sygn. akt III AUa 967/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska SO del. do SA Jacek Chaciński
Protokolant: p.o. protokolanta sądowego Sylwia Zawadzka	

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2018 r. w Lublinie

sprawy J. J.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 22 września 2017 r. sygn. akt VIII U 2635/16

oddala apelację.

Jacek Chaciński Małgorzata Rokicka-Radoniewicz Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska

III AUa 967/17

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 8 kwietnia 2016 roku działając na podstawie art. 28 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2016r. poz. 277 ze zm.) ustalił nadpłatę w wypłacie części uzupełniającej renty J. J. za okres od 1 sierpnia 2013 r. do 31 marca 2016 r. z powodu nieprzysługiwania mu świadczenia oraz na podstawie art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1988 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2015 roku, poz. 748) zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu kwoty 23 235,45 zł za okres od 1 sierpnia 2013 r. do 31 marca 2016 r.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Lublinie złożył J. J. podnosząc, że ani on ani jego żona Z. J. nie zostali poinformowani, że pobierając zasiłek dla opiekuna żona zostanie wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników, w wyniku czego on straci część uzupełniającą renty.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 22 września 2017 roku zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że J. J. nie ma obowiązku zwrotu nadpłaty w kwocie 23235,45 zł za okres od 1 sierpnia 2013 roku do 31 marca 2016 roku wynikającej z wypłaty części uzupełniającej renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy oraz oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 7 września 1995 r. organ rentowy przyznał J. J. prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy rolniczej. Świadczenie składało się z części składkowej oraz części uzupełniającej, zawieszanej wówczas w 50% z powodu prowadzenia działalności rolniczej z małżonkiem podlegającym ubezpieczeniu społecznemu rolników, nie mającym ustalonego prawa do własnego świadczenia. Decyzją z dnia 1 kwietnia 2013 r. przyznano wnioskodawcy prawo do wypłaty części uzupełniającej w pełnej wysokości. W decyzji tej zawarto pouczenie, że część uzupełniająca renty podlega zawieszeniu w przypadku prowadzenia działalności rolniczej, nie osiągnięcia wieku emerytalnego oraz osiągania dochodu z innego tytułu, przy czym przez zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej uważa się gdy ani rencista ani jego małżonek nie jest właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego. Wśród wskazanych okoliczności nie wymieniono otrzymania zasiłku dla opiekuna przez małżonka rolnika ani też zaprzestania prowadzenia przez małżonka gospodarstwa rolnego w związku z nabyciem takiego zasiłku.

J. J. jest współwłaścicielem gospodarstwa rolnego, położonego w miejscowości W. gmina W. o powierzchni(...)ha przeliczeniowego. W gospodarstwie tym zamieszkuje wspólnie z żoną Z. J., która od dnia 1 stycznia 2013 r. zaprzestawała wykonywania prac rolniczych z powodu konieczności opieki nad chorą matką. W związku z tym w dniu 1 lipca 2014 r. zgłosiła wniosek do Ośrodka Pomocy Społecznej w W. o wypłatę zasiłku opiekuńczego na matkę J. G. wraz z oświadczeniem, że zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej. Decyzją z dnia 30 czerwca 2014 r. został przyznany wnioskodawczyni zasiłek opiekuńczy w kwocie 520 zł miesięcznie począwszy od dnia 1 lipca 2013 r.

Po uzyskaniu przez placówkę terenową KRUS informacji o złożeniu oświadczenia o zaprzestaniu prowadzenia działalności rolniczej przez Z. J. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 29 lutego 2016 r. ustalił ustanie ubezpieczenia społecznego rolników Z. J. z powodu pobierania przez nią zasiłku dla opiekuna i zaprzestania pracy w gospodarstwie rolnym. Od powyższej decyzji Z. J. nie wniosła odwołania i jest ona prawomocna.

Po uprawomocnieniu się decyzji o ustaniu rolniczego ubezpieczenia społecznego Z. J., organ rentowy wydał w dniu 8 kwietnia 2016 r. zaskarżoną decyzję, stwierdzając, że jej mąż J. J. utracił prawo do uzupełniającej części renty rolniczej od dnia 1 kwietnia 2016 r., określił nadpłatę świadczenia za okres od 1.08.2013 r. do 31.03.2016 r. na kwotę 25696,45 zł oraz ustalił obowiązek zwrotu nadpłaty jako nienależnego świadczenia.

Ani Z. J. ani J. J. nie byli nigdy poinformowani w sposób dla nich zrozumiały, że pobieranie zasiłku dla opiekuna przez Z. J. spowoduje ustanie jej rolniczego ubezpieczenia społecznego, co z kolei wpłynie na prawo do części uzupełniającej renty J. J.. Konieczność złożenia oświadczenia o zaprzestaniu prowadzenia działalności rolniczej „wstecz” wynikała z wejścia w życie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U. z 2014 r. poz. 567) a kwestia opłacania „wstecz” składek za opiekuna przez Wójta Gminy z wprowadzenia z dniem 1 października 2015 r. do ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r. poz. 277 t.j.) art. 4 ust. 3 przewidującego taką konieczność. W tej samej dacie do tej ustawy został wprowadzony art. 16 ust. 1 pkt 4, który przewidywał możliwość podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników osoby pobierającej zasiłek dla opiekuna na wniosek, do czasu uzyskania 25 letniego okresu ubezpieczenia, koniecznego do nabycia emerytury lub renty.

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumentację znajdującą się w aktach ZUS i KRUS, jak też zeznania Z. J., złożone w charakterze świadka.

Sąd Okręgowy uznał, że decyzja ta, w zakresie w jakim ustala nadpłatę w kwocie 25 696,45 zł z tytułu pobranej części uzupełniającej renty J. J., jest prawidłowa. Jak wynika z treści art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników

(Dz.U. z 2016 r. poz. 27 t.j.) wypłata renty rolniczej ulega częściowemu zawieszeniu jeżeli rencista prowadzi działalność rolniczą. Z zapisu ust. 2 pkt 1 tego przepisu wynika, że zawieszenie dotyczy części uzupełniającej renty zaś ustęp 4 tego przepisu wskazuje, że uznaje się, że rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej jeżeli ani on ani jego małżonek nie jest właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego.

Z kolei z zapisu ustępu 11 tego artykułu wynika, że w przypadku gdy rencista prowadzi działalność rolniczą wspólnie z małżonkiem podlegającym ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy wypłata nie ulega zawieszeniu. Decyzją z dnia 29 lutego 2016 r. Prezes KRUS stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników Z. J. z powodu zaprzestania prowadzenia przez nią działalności rolniczej. Tym samym ustała przesłanka z art. 28 ustęp 11 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników uzasadniająca wypłatę (nie zawieszanie) od dnia 1 sierpnia 2013 r. części uzupełniającej renty J. J.. W związku z powyższym powstała nadpłata w wypłacie tego świadczenia za okres od 1.08.2013 r. do 31.03.2016 r.

Rozstrzygając kwestie zwrotu nadpłaconego świadczenia Sąd Okręgowy orzekł, że zgodnie z treścią art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Art. 138 ust. 2 pkt 1 tej ustawy stanowi zaś, że za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

W tym miejscu podkreślić należy, że organ rentowy może skutecznie domagać się od ubezpieczonego zwrotu nienależnie pobranego świadczenia jedynie wówczas, gdy został on prawidłowo pouczony o okolicznościach powodujących brak prawa do tego świadczenia. Konsekwencją braku pouczenia jest niemożność nałożenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Jak wynika z zeznań Z. J. oraz jej akt ubezpieczeniowych nigdy, nie została ona poinformowana o takim skutku. Co istotne, zmieniające się przepisy prawa były nie zrozumiałe nie tylko dla niej, lecz także dla organów je stosujących - w tym pracowników OPS w W.. Wejście w życie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U. z 2014 r. poz. 567) a następnie zmiana przepisów ustawy o z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r. poz. 277 t.j.) z dniem 1 października 2015 r. spowodowały odprowadzenie składek do ZUS za Z. J. przez Wójta Gminy W. dopiero w 2015 r. Świadczy to o tym, że istniały poważne wątpliwości co do statusu ubezpieczeniowego rolnika-opiekuna. Tym samym skutkami problemów interpretacyjnych, wywołanych przez niespójne i niejasne regulacje prawne nie można obciążać ubezpieczonego. W żadnym z pouczeń skierowanych do skarżącego organ rentowy nie wskazał, że część uzupełniająca renty J. J. zostanie zawieszona gdy jego żona zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej na skutek uzyskania zasiłku dla opiekuna.

Wobec powyższego Sąd zmienił częściowo zaskarżoną decyzję i ustalił, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty 23 235,345 za okres od dnia 1 sierpnia 2013 r. do 31 marca 2016 r. wynikającej z wypłaty części uzupełniającej renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy. W pozostałym zakresie zaś odwołanie oddalił.

Od tego wyroku apelację wniósł organ rentowy – Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaskarżając wyrok w punkcie I. Wyrokowi zarzucał naruszenie prawa materialnego art.138 ust.2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art.52 ust.2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Apelacja nie kwestionując ustaleń Sądu Okręgowego zarzuca naruszenie prawa materialnego. Stosownie do treści art. 387 § 2¹ kpc jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń

faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Przepis art.138 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 roku, poz.1383) stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym definicję nienależnie pobranych świadczeń zawiera ust.2 tego przepisu, zgodnie z którym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy, a organ rentowy nie zarzuca wadliwości tych ustaleń, żadna z tych okoliczności nie zachodzi w sprawie niniejszej.

Sąd Apelacyjny wbrew zarzutom apelacji stwierdza, że w ustalonym stanie faktycznym powołany w apelacji przepis art.138 ust.2 pkt 2 ustawy nie znajduje zastosowania, ponieważ brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, że świadczeniobiorca świadomie wprowadził organ rentowy w błąd bądź przedstawił fałszywie dokumenty. Należy podkreślić, że toku postępowania organ rentowy nawet nie usiłował wykazać intencji wnioskowcy przez przyjęcie świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego, ani tym bardziej, że przedstawił on fałszywe dokumenty.

Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał, że wypłacane przez organ rentowy świadczenie wnioskodawcy nie jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu powołanych powyżej przepisów i nie podlega zwrotowi, dlatego też na mocy art.385 KPC orzekł, jak w sentencji.